

„УЧИЛИЩЕ“ излиза два пѣти на мѣсѣца, съ една притурка. Годишната цѣна, прѣдплащана, е гр. 25, а безъ притурката едно сребарно меджидѣе. За друга цѣрдина, отвѣнъ нашенско, фр. 8, или двѣ рубли. Писма, дописки и спомоществованията са испращатъ право до уредничеството, или до книжарницата на Г-да Хр. Г. Дановъ и С-ѣе въ Русчукъ и въ Гюргево до Г-ла Никола Драгановъ въ ромѣиската гимназия.

Издатель - Ступанъ Р. И. Блажковъ.

ХИЛЪТЪ.

(Продължение отъ предидващия брой.)

До тукъ, драга моя ученичке, ние стигнахме при края на първата частъ отъ нашия разказъ. Да вдемъ, ще рече да са хранимъ, т. е. да подадемъ на сичките телесни части веществата, отъ които тие са нуждаятъ, за да извършатъ своите си служби. Устата приематъ тия вещества необработени, пищеварителната трѣба ги приготвя, а кръвта ги раздава, където трѣба.

Подиръ разказътъ за приготвянето отъ само себе иде разказътъ за раздаването.

Първата частъ са зове *пищеварение*. Тя е историята на хилтъ, що подкача съ трохичката хлѣбъ, щомъ я хванемъ съ палецътъ и показателниятъ пръстъ, дордѣ още хилтъ е невидимъ и скритъ, на хиляди примки въ нашата храна, а свърша се въ гърдниятъ протокъ, дѣто той (хилтъ) слѣдъ като е освободенъ вече отъ примките си, пречистенъ и подобренъ чрѣзъ опитванията на чревниятъ животъ, смѣсва се съ кръвта, на която придава нова сила.

Втората частъ са нарича *кръвообращение*. Тя е историята на кръвта, на тоя неуморимъ работникъ, който непрестайно обикаля по сичките части на нашето тѣло, та описва единъ пътъ кръгомъ, т. е. безпрестайно обикаля по дирите си, излиза изъ сърцето и пакъ са поврща въ него, влиза въ него и пакъ изново излиза изъ него, а това са повтара тѣй дору до самата смъртъ.

Историята на пищеварението, която ние сега свършихме, е проста и са премина спокойно отъ единиятъ край до другиятъ безъ никакво побъркване.

А разказътъ за кръвообращението дѣто сега щемъ да почнемъ, са смѣсва съ другъ единъ разказъ, отъ когото не може да са отдѣли, макаръ тие и двата да са твърде различни помежду си.

Кръвта въ обикалянието си описва два кръга, или по-добре да речемъ: 1° единъ голѣмъ, който иде отъ краищата на тѣлото (околоврѣстъ) къмъ сърцето, и отъ сърцето къде краищата (околоврѣстътъ); 2° други по-малкъ, който иде отъ сърцето къде бѣлите дробове и отъ бѣлите дробове къмъ сърцето, като обиколи презъ бѣлите дробове, тя срѣща въ тѣхъ въздухъ, когото дишаме, и тамъ между нея и въздухътъ са извърши едно отъ най-любопитните нѣща, за което можеме си помисли, и безъ което кръвта не можеше нито петъ минути да храни тѣлото. Нему са дали име *дишание*, което отъ само себе са поеснява.

Пищеварението, кръвообращението, дишанието и трите разкази сбрани изесняватъ само едно нѣщо *хранението*.

Това нѣщо азъ бѣхъ нарѣкалъ въ началото *вденіе*, за да ви не уплаша още испърво съ твърде високи думи; но сега като зехме да ставаме учени, то трѣба да са навикнуваме на думите, съ които си служатъ учепите хора; а особено когато тие не са по страшни отъ горнята.

И тъй допъти ние щемъ да разгледаме кръвообращението и начна щемъ отъ сърцето, защото то е за кръвообращението това, щото е стомахътъ за пищеварението, т. е. господарь. Сърцето е една голѣма личностъ у насъ, което мисля, че нѣма нужда да ви разказвамъ.

Дору и най-невѣжбите приказватъ за него съ почитъ, и азъ за напредъ съмъ увѣренъ, че разказа ми за него ще ви бѣде полезенъ.

Дали и вие усѣщате това, другарче мое, щото азъ усѣщамъ? Азъ са усѣщамъ на пълно честитъ дѣто ви доведохъ до тукъ, и дѣто сега мога да направя една почивка на едно съ васъ предъ вратата на новото мѣсто, дѣто щемъ да влѣземъ, също като единъ пѣтникъ, който сѣда да си отпочине на единъ припредѣленъ (съ пѣрени) брѣгъ. Колко пѣтъ сме извървеле вече отъ денѣтъ, когато ви уловихъ за рѣка, за да ви заведа въ вѣтрѣшността на това маничко тѣло, отъ което вие са ползвате безъ да го угадите! Колко пѣща сме вече научиле и колко ни оставатъ още да научимъ, за което вие са не сумнявате! Знаете ли вие, че даже и азъ щяхъ да са уплаша, като погледна предъ себе и си посмисля, колко ни остава още да извървиме, ако ма неподкрепяше желанието да ви уча, и обичта ми, що усѣщамъ въ сърцето си къмъ васъ. Вижте, другарче мое, колко голѣма сила придава любовта къмъ ближниятъ и когато ма въспира нѣкое обяснение, което не мога да искажа толкова ясно, менѣ е доста да си наумя за тая малка весела главица, дѣто дреме една душа, която паскоро трѣба да са сабуди, каквото да ми стане то свѣтло и ясно.

А да ви кажа ли право? азъ не работя това само за васъ. Сички ние сме длъжни да мислиме единъ за другъ, и като са грижа да ви слобия съ про свѣта на умѣтъ и да ви втѣпля добри чувства въ вашето сърце, азъ мисля това и за ония, на които вие отсетивъ

ще да сторите съ същата услуга, ако бѣда честитъ да сполуча съ васъ. Ние познавате ли, че вие трѣба да направите еднакво това? Вие ще да пожелаете единъ денъ да са сберете съ хората, които не живѣятъ само за себе си, но още и за полза на другите. Вѣрвайте ма, че ако вие наподире не забравите историята на хилѣтъ, то днешниятъ денъ е употребенъ за полза (не е преминалъ за лудо).

(Продължава са.)

ИЗЪ ЕСТЕСТВЕННАТА ИСТОРИЯ.

Освѣтъ топлината, за човѣческитъ животъ е нужна и сѣнечната свѣтлина. Ако човѣкътъ, животните и растенията не са окружени съ достаточната свѣтлина, изсѣкхvatъ и умиратъ. Съки е видѣлъ съ очите си какво влияние има свѣтлината на растенията, Земете за примѣръ сѣнчовата любовница. Ако държите въ стаите си цвѣти, то тѣхните върхове почти сѣкога са обжращатъ къмъ дворѣтъ и навождатъ са подъ сѣнечните лучи. Ако въ стаите ни не съществувва достаточное количество свѣтлина, то здравинето ни са разваля и въ тѣлата ни са появява лоша авосочие, а у дѣцата жлѣтенца. Оо-ние хора, които работатъ въ рудниците ги по темните мѣста съ помощта на фенеритъ. биватъ блѣдни и твърде чѣсто изгубватъ зрѣнието си. Достаточната сѣнечна свѣтлина произвежда противното. Ти укрѣпява тѣлото, дава животъ и способствува на неговото развитие. Още по-голяма нужда са уусѣща отъ необходимата или отъ „насушната“ храна. Млѣкопитающитеса топлотворни животни, растенията, присмикающитесеса и др. не могатъ да проживѣятъ дълго време безъ храна. Животните, които иматъ студена кръвъ, като напримѣръ рибите, жабите и др. могатъ да проживѣятъ доволно дълго време безъ ѣдене. Нѣкои бубулечки могатъ да проживѣятъ безъ никаква храна около три години. Нѣкои естествоиспитатели говорятъ, че жабите могатъ да издържатъ и по-голямъ постъ. Въ времето на тоя постъ жливотните са намиратъ въ сѣнливо състояние. Тука сме длъжни да кажеме и това, чие подъ ясното небе не съществуватъ сѣнечни студенокръвни животни, защото животното

сѣщество почти сѣкога има баремъ 2-3 градуса повече топлина отъ температурата на въздухътъ. Когато храната влѣзо въ стомахътъ, то са изсмуква отъ тѣлото и малко-по-малко са преобразява на кръвь. Непотрѣбната храна са отдѣлява и изжрга савъжъ. Отъ своята страна кръвьта дава на тѣлото топлина и храни го; тя сѣздава сичките други части; най-послѣ, тя развива тѣлото, т. е. мѣсото и костите, и способствимъ да растатъ. Ако тѣлото изгуби $\frac{3}{5}$ отъ своята кръвь, то умира тутакси. Здравата кръвь ражда и здрави мисли, защото и нашиятъ мозъкъ са храни отъ кръвьта. Сѣки отъ насъ знае, че дѣцата ѣдатъ най-много. А отъ какво произхожда сичкото това? — Защото тѣхната кръвь работи бързо, т. е. защото тая кръвь трѣба да увеличи и да даде на тѣлото сила и ягкость. За слабите и за малокръвните хора е потрѣбна хранителна и здрава храна, която стомахътъ може да премѣне лесно и отъ която тѣлото може да извлѣче повече полза. Тая храна са сѣстои отъ мѣсо, отъ млѣко и отъ ейца (сирене не твърде много). Гладните сиромаси страдаатъ отъ слабостъ и отъ малокръвие. Мѣсната храна е вредителна само въ оние случаи, когато човѣкътъ е пълнокръвенъ и когато страдае отъ хемороиди и отъ оние главоболия, които произхождатъ отъ неправилното обжрщанне на кръвьта въ мозъкътъ. Сѣки човѣкъ трѣба да употребява такава храна, камъ която има влѣчение, защото тѣлесното различие между хората произвожда различие и въ вкусътъ. Ние са не сѣглашяваме съ оние докторе, които запрѣщаватъ на отдѣлни личности да употребяватъ тая или оная храна. Ако една храна е вредителна за човѣческото тѣло, то това тѣло не може да я приѣме. Да ѣде човѣкъ безъ мѣра е така сѣщо вредително за здравието. Сичките лапала биватъ глупави и диви. Ето защо гостопримните хора праватъ голѣма вреда на своите приятели, когато ги накарватъ да ѣдатъ безъ мѣра. Разказватъ, че половината отъ свѣтътъ умиратъ не на време. Вредително е така сѣщо да са употребява безъ мѣра ракия или вино, т. е. да се предава човѣкъ на рѣдовно пиянство. Пиянството произвожда различни болѣсти, малко-по-малко разваля тѣлото (стомахътъ, дробътъ, сѣрцето, бубреците, мозъкътъ и др.)

и убива духътъ. Евреите пропорционално живѣятъ повече отъ другите народи за това, защото са не напиватъ като европейските християне. Здравиеото зависи твърде много и отъ условията на животътъ. Така, на-примѣръ, кръвьта изисква ежедневно движение или тѣлесенъ трудъ. Ако човѣкътъ сѣди дълго време на едно мѣсто, то неговиятъ животъ има лошаво влиание на кръвьта. Оние хора, които сѣ принудени да сѣдатъ дълго време на едно мѣсто, трѣба да праватъ гимнастика (тѣлесни упражнения). Който са занимава съ гимнастика около половина часъ, той добива повече сила, нежели онзи, който са расхожда цѣли два часа по улиците. Расходката е полезна само тогава, когато човѣкътъ ходи по полето изъ горите и въобще по оние мѣста, които са отличаватъ съ чистъ въздухъ. Освѣтъ това, гимнастиката може да бѣде полезна и при лѣчението на различни болѣсти: малокръвието, слабостъта, охтиката и пр. Но за сѣки болѣнъ човѣкъ сѣ нужни особенни упражнения. Който желае да са опознае съ тие правила, той е длѣженъ да прочете „Домашиниятъ Лѣчебникъ“ на доктора Шребера. Тоя учебникъ е писанъ на нѣмски и преведенъ е на различни езици. И така, оние хора, които сѣдатъ по цѣлъ день на едно мѣсто, но които праватъ различни тѣлесни упражнения, биватъ здрави. (Продължава са).

КРИТИЧАРЪ.

Богъ да убие петлето,
Че ми е рано запѣло
Надъ онѣзь стрѣха учена,
Дѣто си живѣи книжовникъ,
Книжовникъ страшенъ крамолникъ,
Що го наричатъ критичаръ,
Критичаръ още светичаръ,
Що гони клѣтъ вампири
Изъ равно поле книжовно.
Станалъ е, боже, станалъ е,
Предъ зори рано въ Пондѣлникъ,
Черно на бѣло да пише
Сѣсъ остро перо бодливо
Босите крака да бode,
Босите крака вампирски.
Оти че ми са трѣгнале
Боси боснички да ходятъ
Изъ наше поле книжовно.

Писалъ е, щото написалъ,
 Излъзла книга чудесна,
 Чудесна йоще и страшна.
 Олеле, боже, горкана!
 Коя ли гора да хвана
 Отъ този обутъ книжовникъ,
 Отъ този страшенъ крамолникъ,
 Отъ този страшенъ Зоила!
 Че са е, боже, провикналь
 Отъ високата могила
 На книжовната дружина;
 „Тичайте хора, селене,
 „Съ дарацѣ и сжсъ гребене
 „Босите крака да бодемъ,
 „Босите крака вампирски,
 „Полето да си отгървемъ.
 „Глѣдайте мене въ краката —
 „Съ местове желти обути
 „И сжсъ шарени чорапки;
 „Азъ сжмъ си вредникъ достойникъ
 „За това поле книжовно!“
 Викаль е нашиятъ Зоила,
 Викаль е страшно до бога,
 Ала го никой не чува,
 Че му са видятъ на вѣнка
 Голите пети спускащи
 Презъ сждраните местове.

Н. Н.

Г Л А В Ч О.

VII.

Билъ Мания месѣцъ. Сичко цвѣтало, сичко било младо и зелено, сичко било радостно. Слнцето, което грѣе и за бѣдните и за богатите и за щастливите и за нещастните, и за старите и за младите, освѣтило и Калоферъ. Освѣтило така сжщо и къщата на киръ Пана, която отъ самата заранъ захванала да са приготвява за пѣщо не-обикновенно. Калфите и чираците прибрали своите возици и напърстеди и взмѣле петеците, които са търкаляле около тѣхъ цѣли месѣци; киръ Пано си купилъ нова лула и турилъ на главата си новъ фесъ; старата вулгия, която одавна вече не могла да стане отъ мѣстото си и която изгубила и послѣдните тжркалчета отъ своите умственни чаркове, бжбрала нѣщо си и глѣдала съ нетърпение камъ вратата; а

Главчова майка, която въ това време приличала повече на смъртта, ходила по дворѣтъ, трѣбила, излазяла часъ-пачасъ на пѣтътъ и въздишала отъ сичкото си сжрце. Разбира са, че и чувствованията на тие хора сж биле различни. Калфите и чираците са радвале, безъ да очѣквагъ нѣщо полезно за себѣ си и безъ да знаятъ защо са радватъ и кому са радватъ; Пано билъ пжленъ съ различни противоположни мисли, слѣдователно той нѣмалъ време нито да са радва, нито да са ѣдосва; старата бабичка, която въ това време са одѣтенила до най-крайната степенъ, очѣквала своето унуче така сжщо, както обикновенно ние очѣкваме доброто ѣдене; а майката... Охъ, майката!... Майката била пждна съ нѣжности, майката била готова да хвържне отъ щастие, майката била не на земята... „Два-три деня пакъ нѣма да работиме,“ мислиле калфите и чираците. — „Азъ ща да го проста само тогава, когато падне на земята и когато цѣлу-не краката ми, мислилъ киръ Пано. — Но азъ сжмъ длжненъ и да го побия малко. Какъ е той смѣлъ пжсиятъ синъ, да остави баща си и да иде да проси парче хлѣбъ по чуждите капии. Но мога ли азъ да го проста? Не, азъ не мога да го проста... Той осрами къщата ми, името ми. Азъ трѣба да го накажа така, щото и чуждите синове да са научатъ умъ и разумъ.“ Въ това време лицето на киръ Пана са покрило изново съ изжжирѣдна блѣдностъ. — „И нашъ Иванчо са е родилъ въ сжбота, джавкала старата бабичка. — Той приличаше малко на дѣда си... На челото си и той има дупчица... Азъ не помна булосвахме ли го или не. Азъ чухъ, че Иванчо е умрѣлъ отъ чумата; а булката ми казва, че той е дошѣлъ да прави свадба. Боже мой, до какви времена сме доживѣле! И мжртвите захващатъ да са женатъ! Иванчо е кржстенъ на дѣда си. Азъ некамъ да го вида и да му са порадвамъ.“ — „Охъ, боже ти мой мили, добре, че поддържа животѣтъ ми да вида още веднашъ дѣтето си,

мислила Пановица и сухите ѝ гърди са повдигале високо. — Ако го вида здраво и весело, то щя да запала на св. богородица голъма свѣць. Поддържъ, боже, животътъ ми още малко да погледамъ.“ Въ това време отъ камъ полето са показале двѣ талиги и нѣколко ѣздаче. Балфите и майката изскокнале на пътятъ и отишле да поерѣщатъ; а киръ Пано напъкнали чубукътъ си, навѣсилъ чорбаджийски лицето си и приготвилъ са да сѣди или да псува. „Не зная да ли ще да дойде и сватътъ,“ казалъ той полека и исправилъ са предъ вратникътъ.

Талигите са приближиле и запрѣле са предъ Пановата къща. Половината отъ градецътъ са събрали да глѣдатъ, да ахатъ и да са чудатъ; а изъ талигите излѣзле двѣ момичета, една жена и нѣколко възрастни хора. Главчо и нѣколко души млади хора ѣзди- ле. Какво е било послѣ и какъ сѣ са срѣщнале бащата и майката съ синътъ, съ снахата и съ сватове, азъ не зная, зная само това, че киръ Пано не рѣкалъ никому лошава дума и че сватове останале единъ отъ други доволни. „Заповѣдайте, извикалъ киръ Пано и отворилъ самъ и двѣте половини на вратникътъ. — Нека влѣзатъ и талигаджиете на дворътъ ѝ да си починатъ конете имъ. Азъ имъ да ги пусна безъ бакшишъ и безъ добра гозба.“ — „Добро утро, свате!“ казале сватове. — „Добро утро, тато!“ казалъ Главчо.“ — „Далъ ви богъ добро,“ отговорилъ Пано и приготвилъ са да прочете на синътъ си одавна вече приготвенната проповѣдь... „Азъ, мой синко!... казалъ той и отстъпилъ назадъ. Предъ него стояло не голобrado и не полуубиенно момче, а мустакатъ мъжъ, който глѣдалъ въ очите на баща си смѣло и мъжествено... „Ти ли си, Иванчо?“ попиталъ Пано и раззналъ устата си. — „Глѣдай го ти сега! казалъ Главчо. — Бащата не познава синътъ си! Дай да ти цѣлувамъ ръка.“ Пано подаль ръката си и прегърналъ синътъ си. (Свършва са.)

ПО ВСЪПИТАНИЕТО.

Много са говори и пише за всъпитанието и сѣки ученъ исказва своето мнѣние върху начинътъ, по когото трѣба да са всъпитватъ дѣцата. Но мнозина отъ родителите, като не разбиратъ истинското значение на думата, мислятъ че всъпитанието са извършва еднакво съ ученето въ училищната стая, което не е право. За това нека да поистъжлуваме тукъ въ бжсо на нашите читатели и читателки, отъ дѣ и кога са наченва всъпитанието.

Началото на всъпитанието може да бжде по-ранно и отъ самото рождение. Испитано е вече, какво у човѣческото има нѣкакви си наслѣдствени способности; както напримѣръ: дѣтето на дивакътъ са ражда сѣ диваче; дѣтето на варваринътъ — варварче; а дѣтето на образованите родители са ражда вече приготвено за учение. Онова що са зове врождение, идеи, мощностъ или яка сила, природни дарби (подадене), тайно влияние и други такива, може, не сѣ нищо друго, освѣнъ наслѣдство отъ задружното състояние на хората, между които ограснуватъ т. е. сетинни отъ умственното работение на нашите предшественици. Наистина е, че има нѣкакви си природни условия, които науката не може да измѣни, но това са случаватъ твърде на рѣдко.

Малкото дѣтенце, родено отъ умни и отъ окопитени родители, а послѣ отгледано съ приличното всъпитание, разумѣва са, че като отрасте и то ще да бжде уменъ и окопитенъ човѣкъ.

Природно човѣкъ са учи отъ малка, безъ никаква си метода. Майките знаятъ, че отъ двата до шесть мѣсеци на рождението си дѣтето напредва спорно, и нѣкоп си природоиспитателъ сѣ пресмѣтналъ, че отъ шестьте мѣсеци до втората или до третата година, то придобива една третина отъ сичкото си знание, съ което са задоволяватъ отъ срѣдня рѣка хора.

При дѣтското всъпитание повечето отъ моралистите са занимаватъ съ примѣрите. Това е право; но кой баща може да са похвали, че е билъ винаги за углѣдъ на сина си? Изобщо ние са криеме предъ дѣцата си, показваме са ушъ по-горни отъ

каквито сме истински. Нашите думи, нашите работи и постъпки твърде често ни показват съвсѣмъ друго-яче на вътрѣшното ни усѣщаніе. Истина е, че ние желаемъ да са образува тѣхниятъ характеръ къмъ доброто и да имъ вдѣхнемъ добродѣтелята, съ които са приструваме. Но да ли си помисляме, че тие никакъ не вѣрватъ на нашите приструвки? Дѣцата знаятъ твърде добре какво да мислятъ за своите родители; тие са същатъ за онова, което ние искаме да укрпимъ отъ тѣхъ, и сумнително е, че таковите дѣца ще почитатъ старите хора.

Ето единъ примѣръ.

Нѣкой си баща, като щеше да бие петгодишниятъ си момче, което го измѣгало за нѣщо, на часа влазя слугата и му обажда, че отъ вжнѣ дошѣмъ единъ гостенинъ. — Кажи му че не сѣмъ у дома, рече сервизниятъ човѣкъ. Ето ти добра наука за искренности!

Друго едно малко момченце вѣрвало веднашъ на едно съ майка си, която са вѣржала отъ гробищата, и то са приструвало че плаче. Умрѣлиятъ бѣше нѣкой си отъ далечъ на тѣхъ роднини (а да ли дѣцата знаятъ какво нѣщо е смъртта?) По пътьтъ ги срѣща единъ човѣкъ, който запитва момченцето: „що ти е та толкозъ тѣжно плачешъ?“ — Нищо, отговори дѣтето съвсѣмъ простодушно, не ми е мило; но глѣдамъ, че мама си бѣрши очите съ кърпата и азъ са приструвамъ, че плача. Таковато усѣщаніе, но подражаніе на други дохожда отъ добро сърдце: но пакъ то е смѣшно.

Вѣщите списовачи, които сж говорили вѣрху възпитанието, отдавале сж голѣма важность на моралните и вѣроисповѣдни закони. Но спорѣдъ мнѣнието на други и тая наука едва ли ще може да промѣни характерътъ. Сѣкѣ изъ насъ е сжгладаль много такива хора, на които хилѣди пѣти са е показвало: „Вжди добаръ, ако искашъ да си доброчестенъ;“ — „Не прави другиму това, което не обичашъ да ти направѣ други;“ — „Не дѣй си вдава сърцето на чуждо...“ и други много такива заповѣди, съ които е пжлно Евангелието; но кой ти ги вжрши? Колко ли сж оние бодѣре, които, като чуватъ прич-

тата на богатиятъ и за сиромакъ Лазара, да са смиятъ и да поотдѣлятъ отъ своето имане за приглѣждане на сиромасите и сирачетата! Многома ли са ония, даже и между служителите на тия нравоучения, които бога ради би са отрѣкли отъ мамона? (отъ сѣбѣро и злато). Напрогивъ ние глѣдаме у черковниците сѣ това лакомиене безъ разлика.

Исусъ Христосъ непрестанно проповѣда миръ, а християнските царе и държавници сѣ за бой са готвятъ и враждуватъ си единъ на други. „Сички вие сте еднакво братя“, рекаль той. Но тая хубава речъ оборила ли е робството? и пакъ: „Онзи, който съ сабя посѣче, и той ще отъ сабя да умре;“ но да ли това е сирѣло ржката на силните да не надятъ сабя срѣщо безсилните и да имъ не правятъ никакво зло? „Онзи, който ти поиска дрѣхата, дай му и ризата си“, дума Евангелието. По между най-набожните общества затворили би въ лудницата токова, който испжлни тѣжко тая заповѣдъ.

Слѣдователно ако да бѣше могло да стане сичко съ моралните науки, то отдавна свѣтътъ би станаль сжвршенъ, защото слава ббгу, той не е останаль никогда безъ моралисти. А при сичкото това по цѣлиятъ бѣлъ свѣтъ пакъ са чуватъ плачовни гласове отъ неправди и насилия.

Евангелските заповѣди често са извѣршватъ отъ ония, които никоги не сж ги саушале, а не отъ ония, на които винаги гжрмятъ въ ушите, или ги сами прочитатъ. Не думаме, че моралниятъ законъ е непотрѣбенъ; не! Но казваме, че и най-отличните на свѣта моралисти и морални знания не могатъ да направятъ, щото хората да бждѣтъ хора.

И тѣй нека додемъ въ заключение, че, за да са ползува дѣтето отъ моралните науки, трѣба вече и само да уцѣнява принципите и послѣ дѣйствиата на свѣтите дѣла. Послѣ и набожните примѣри, що глѣдатъ дѣцата у насъ, да ли не сж повечето присторни? Нѣкой си баща ушъ земе да учи сина си да струва добро на другите хора, а случило са напимѣръ да харижи момчето една книжка на друго едно момче, той го бие и наказва защо да харизва нѣщата си. Спорѣдъ това, ако

отъ една страна посѣваме евангелието въ дѣтската паметъ, а отъ друга начертаваме у сърцата имъ протворство.

НАШЕНСКИ РАБОТИ.

ШУМЕНЪ. Въ тоя градъ станало едно необикновено спречкване помѣжду българете и нѣкои французе отъ желѣзницата. Причината на това било сгодяването на една мома българка съ французинъ. Щомъ дофаса това извѣстие въ Русчукъ, главниятъ управителъ на Дунавската областъ прибѣрза да проводи приличните заповѣди; и въ сѣщото време отидоха консулите французски и белгийски, наедно и тукашниятъ митрополитъ дѣдо Григорий, да разбератъ каква е работата и да умиратъ мжлвата. Ние не знаемъ още за сегашната, но, както са научаваме, двамата отъ учителите, П. Воловъ и П. Енчевъ са затворили отъ правителството, като причинители на размирицата. Злото, както ни са струва, ще да са слѣе върху училищата; защото, дорде са расправи работата, учениците оставатъ назадъ отъ уроците си и кой знае какво ще бѣде съ зацѣпните учители. Тѣй е то когато нашите учители си не гадѣдатъ работата, а ревие имъ са да ставатъ у сѣко гжрне и мерудия.

— Нашите читатели знаятъ, че родолюбивий старецъ дѣдо М. Бенди изъ Букурещъ помага отъ 9 години насамъ на десетъ селски училища въ шумненско съ по 10 Ав. жлтици годишно, и подарява имъ сѣкакви книжки, както и по единъ български вѣстникъ. Сега на скоро е поклонилъ на градското училище дѣте електрически нарѣдби — машината на Рюнкфорта и единъ електро-двигателъ, купени за 11 наполеондора. Проводилъ е още и своятъ портретъ на три голѣми образи въ хубаво украсени рамки (черчевета); сѣки портретъ са уцѣнявалъ до 15 л. тур.

ГАБРОВО. † На 1-й Януария тая година са почина дѣдо Илия Видиниятъ, който завѣщалъ отъ своята воденица всрѣдъ градецътъ 1 1/2 камакъ въ полза на габровските училища. Годишенъ приходъ отъ воденицата са падало негъ хиляди гроша. На погребението му са рухнали мало и голѣмо и чаршията са затворила за почитъ на новиятъ училищень благодѣтель. Това са зове **ВѢЧЕНЪ ЖИВОТЪ!** Богъ да успокои въ царство небесно дѣда **ИЛИЯ ВИДИНИЯТЪ.**

НОВИ КНИГИ.

БЪЛГАРСКИ НАРОДЕНЪ КАЛЕНДАРЪ за год. 1875, урѣжданъ отъ Янка С. Кова-

невъ. Виена печатницата на сѣщаго. Цѣна 10 гр. Това е едногодишниятъ **ЛѢТОСТРУЙ**, издаванъ отъ книжарницата на Хр. Г. Дачовъ и С-ие.

Еднакво съ вжикашниятъ си прекръщание **ЛѢТОСТРУЙ** тая година различава и по вътрѣшниятъ си съдържание. „Бжл. Н. Календаръ“ обема нѣкой любопитни статии; а въ началото съ карта на желѣзниците у Евр. Турция, както и нѣкои картинки, съ образите на отлични хора, мѣжду които е туренъ и хубосникътъ не погрѣшимий Папа Пиусъ IX. На страница 40 са глѣда изображение на габровските коваче. Ето хубава книжка за прочитане въ сѣкоя къща, и ние я препорѣчаме на бжлгар. публика.

КНИГОВИЩЕ ЗА ПРОЧИТАНЕ, списва Дръ И. А. Богоровъ, книжка четвърта: у Виена, печатницата на Я. С. Ковачева и С-ие.

Побратимъ Богоровъ са не шегува; той са е запретналъ да изчисти бжлг. езикъ отъ людскитъ пжздеръ и да го префини тѣй, щото да не остане ни влакно отъ чюжди думи. Негова милость залѣга съ сѣ сила да скроява и прекроява нови думи, както: саморасло, самородно (на мѣсто естествено природно), самободъ (на мѣс. инстиктъ нагонъ) и други много. А сега е истърколилъ още една, т. е. **БИВАЛНИЦА** (на мѣст. История) по за прилагателното отъ тая новонскована дума, като не уйдисало на кацпнатъ му, казалъ го пакъ исторически (глѣдай кн. 4. стр. 18). Но при това намиратъ са и за вѣработа думи, които сж право истжлжувани; само да не е прекаляването му, което го уприличава май на единъ сойтари помѣжду бжлг. списваче. Както щете, а ние си казваме правото, че съ таковато си гадилкане на побратима Богорова нашите списвачи и преводачи сѣ щатъ извадятъ що-годе за предъкумътъ за бжлг. езикъ та да го нетрупатъ съ толкова чюжди и пословешки думи.

Г. П. Ижровъ извѣстява чрѣзъ в. „Напредакъ“, че е наумилъ да издава Педагогическа книжица, и първата книжка, която щѣла да излѣзе наскоро, той нарича **Училищно здравословие**, изводъ изъ *Hygiène Scolaire*. Инакъ господство му пада доленъ, ако каже правото, че я превозда буквально отъ сжрбски. Нека бѣде тѣй. Но ние не знаемъ какво мисли г. Ижровъ, книжка ли ще да стане, или нѣща като периодическо списание, та го е нарекалъ единъ редъ книжки. Да не бѣде и то като оная му блудкавшина въ „Ржководителтъ“ на бай Драгана?

При таковато учени кой сѣбе да ни покрусва, че ние бжлгарете сме петимни отъ вѣщи педагоги? Книжка Педагогика

отъ Т. Станчева, имаме, наскоро ще излезе и Дикетиката му. Последничко това ето че бълг. книжинна са сдобива вече и съ УЧИЛИЩНО ЗДРАВΟΣЛОВИЕ и бозна още съ какво. Сега какво ни недостига? — Едно ДУШЕВНО ЗДРАВΟΣЛОВИЕ, което да ни раскаже какъ са църятъ болнавите мозъци, отъ която болестъ повечето ние българи списовачи сме хлемави и недъгави.

БЛАГОДѢТЕЛНИ ЗАВЕДЕНИЯ

За воспитание на луди, на глухонѣми и на слѣпи.

Въ Европа и въ Америка, освѣтъ многото училища и сѣкакви учебни заведения за ученици и отъ двата пола — женски и мъжски, — намиратъ са още и такива, дѣто са учатъ глухонѣмите, слѣпите и лудите. Преди 50-60 години тия училища сѣ биле твърде малко, но отъ 20 години насамъ значително насорязватъ, щото днесъ за днесъ броятъ до 200 училища, въ които сѣ събиратъ повече отъ 6,000 ученици. Въ соединенните американски държави имало сега 22 такива училища, съ 130 учители, отъ които 50 биле глухонѣми. Разноските на тие училища са въскривале до 70,000 лири английски.

Въ благодарнителните домове за приемване и нагледжане на лудите, подмилло и благоразсѣдно управление на тѣхните нагледвачи съ такива болни, е имало най добрите сетнини. Мнозина, които сѣ сѣдѣле въ тия заведения приели изново здравето употребление на разумътъ си и така сѣ станале полезни членове на обществото и за радостъ на своите роднини и приятели. Съ така и за глухонѣмите има твърде сгодни заведения, дѣто нѣмватъ са учи да четатъ и да пишатъ и отдѣто става способенъ другаръ на образовани и просвѣщени хора. Французите бѣха най първите които наставиха такива заведения. Тѣхниятъ примѣръ са послѣдува и въ Велика Британія. А преди 30-40 години са обжрна особено внимание за изучаванieto на слѣпите и въ соединенните американски държави. Планътъ и намѣрението на такива за

ведения е еднакавъ на сѣкадѣ, т. е. да са даде на слѣпите работа и да са окончатъ умове имъ, каквото да могатъ да са изучаватъ на сѣкакви науки и занаяти. Жените са учатъ на шивъ, да плетатъ и на гергевъ, да шиятъ и да правятъ разнообразни украшения.

Слѣпите са учатъ на читмо съ прѣстите си; а буквите имъ сѣ предигнати отъ хартията и доста едри, щото лесно да ги напишатъ. Съ такавъ способъ слѣпите чѣсто могатъ да прочитатъ свободно колкото и ония, които виждатъ, тѣй щото мнозина отъ тѣхъ ставатъ учители и учителки. Единъ отъ най-добрите свѣщенослѣпници въ Невъ-Йоркъ е слѣпъ. Въ парижкитъ университетъ професорътъ на Еврейскитъ езикъ е слѣпъ. Такива примѣри има много.

ПОДАРКИ ОТЪ УЧИЛИЩЕ.

Разградъ. Г-нъ Николай Д. Хумбаджийовъ при станицата, подарява едно годишно течение отъ „Училище“ за село Дикили-таши; г-нъ Петъръ Цаневъ подарява сжщо за училището въ село Ташчикой. Г-ца Дочка П. Н. Икономова подарява на сестра си г-ца Стефана и на сѣчките нейни дружки ученички въ Киево.

Г-нъ Ержестъ П. Атанасовъ изъ Ломъ-Паланка подарява едно годишно течение за училището въ родното си мѣсто Етрополе.

Г-нъ Недѣлко Пановъ изъ Орѣхово, подарява тоже за лѣсковското училище въ махалата св. Атанасъ. Г-нъ Димитъръ Малковъ, подарява двѣ годишни течения отъ „Училище“, едното за училището у Тетювена, а другото за село Гложана (Ловченско).

Г-нъ Н. Теодоровъ севалисченивъ подарява тоже двѣ годишни течения отъ „Училище“, едното за читалището въ Севлинево, а друго за училището

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.

Нашите спомощници, може би, поджмуватъ зарадъ притурките на „Училище“, но нека да не бързатъ. Ние сме наумиле, на мѣсто притурките да имъ поклониме пакъ нѣкоя книжка, която притжжмваме да са напечата при свършението на „Училище“ за год IV, както направихме и съ ланските притурки.